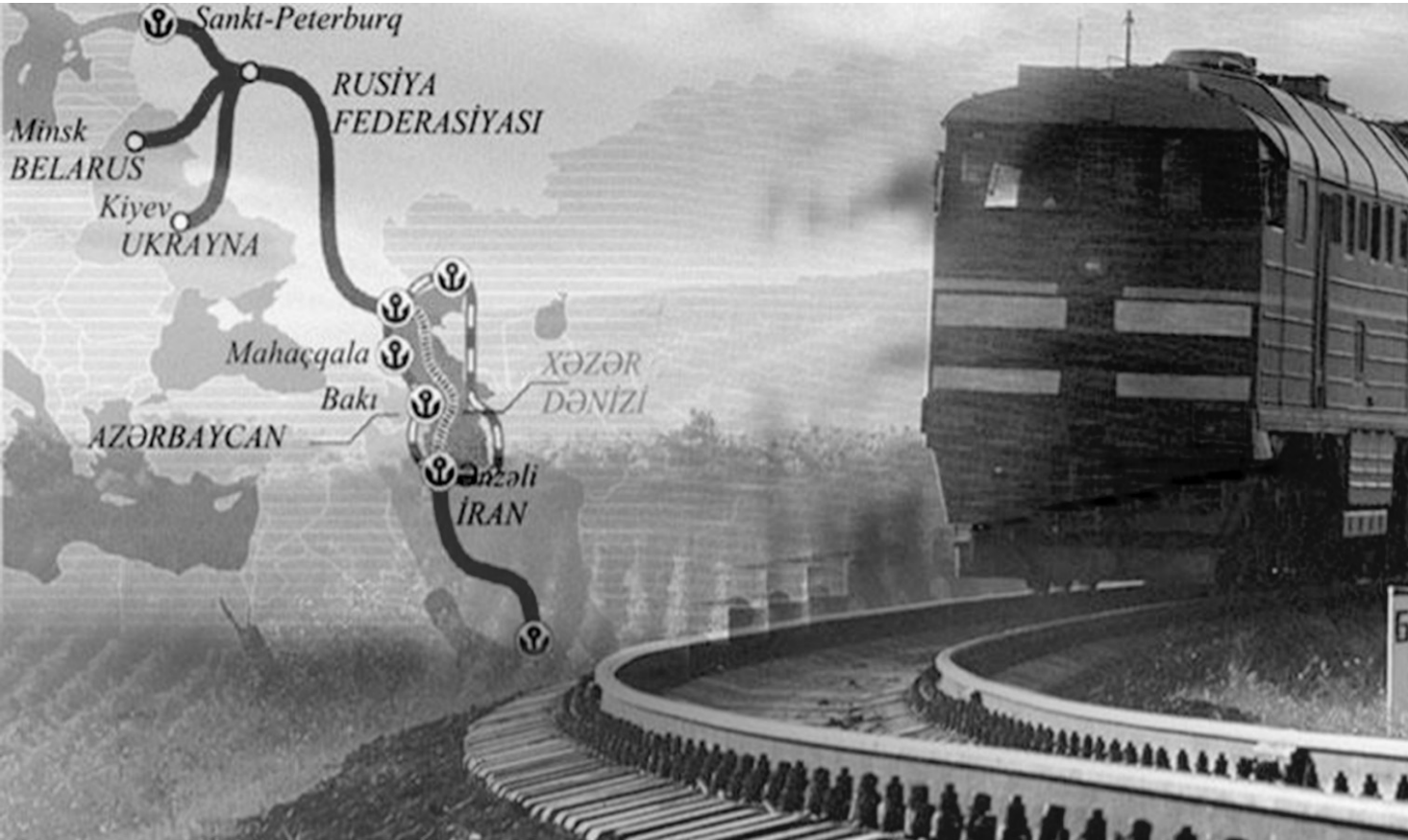

Azərbaycan - enerji marşrutlarının koordinatoru

Rusiya və İran Azərbaycan üzərindən enerji tərəfdaşlığının yeni mərhələsindədirlər

Rusiya-İran enerji tərəfdaşlığı yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur. Tehran Rusiyanın enerji nəhəngi "Qazprom"la Rusiya təbii qazının Azərbaycan üzərindən nəqliyə başlamaq üzrə danışıqların yekunlaşmaq üzrə olduğunu açıqlayıb. Bu irimiqyaslı layihə regionun enerji xəritəsini kökündən dəyişdirə və Qərbin sanksiyaları kontekstində Rusiya qazının ixracının şaxələndirilməsi üçün yeni imkanlar yarada bilər. İran İslam Respublikasının Rusiyadakı səfiri Kazem Cəlalinin sözlərinə görə, "Qazprom"la demək olar ki, bütün məsələlər artıq həll olunub və yalnız tədarükün qiymət parametrlərini razılaşdırmaq qalır.

Bu bəyanat hər iki tərəfin uzunmüddətli danışıqları başa çatdırmaq və iddialı enerji layihəsinin praktiki icrasına başlamaq kimi ciddi niyyətlərini təsdiqləyir. Layihənin birinci mərhələsində mövcud qaz nəqli infrastrukturundan istifadə edilməsi planlaşdırılır. Təchizat sovet dövründə Transqafqazı qazla təmin etmək üçün tikilmiş Mozdok-Mahaçqala-Hacıqabul bir xətti qaz kəməri ilə həyata keçiriləcək. Hacıqabul-Mozdok qaz kəmərinin uzunluğu 342 km, ötürmə qabiliyyəti ildə 10 milyard kubmetrdir. Bu sistemin tərkib hissəsi olan Bakı-Novofilya hissəsi 1982-ci ildə Mozdok-Hacıqabul qaz kəmərinin bir hissəsi kimi tikilib və ildə 10 milyard kubmetr ötürmə qabiliyyətinə malikdir.

Qeyd etmək vacibdir ki, "Qazprom" ASC-nin investisiya layihəsi çərçivəsində 600-610 km-lik hissəsində Mozdok-Hacıqabul magistral qaz kəmərinin yenidən qurulması üzrə planlı işlər aparılır ki, bu da qaz kəmərinin sürüşmə zonasından çıxarılmasını nəzərdə tutur ki, bu da daşımanın etibarlılığını artıracaq.

Yeni qaz kəmərinin tikintisi perspektivləri

Tərəflər mövcud infrastrukturdan istifadə

etməklə yanaşı, tədarükü ildə 55 milyard kubmetr qaza çatılab Rusiya İran İslam Respublikasına Azərbaycan ərazisindən yeni qaz kəmərinin çəkilməsi ilə bağlı danışıqları artıq başa çatdırırlar. Rusiyadan İrana Azərbaycan üzərindən ildə 2 milyard kubmetr ötürmə qabiliyyəti olan, 55 milyard kubmetrə qədər genişləndirmək imkanı olan qaz kəməri çəkiləcək. Rusiyada düşünürlər ki, belə tədarük həcmi Rusiya qazının Avropa istiqamətində ixracatının itkilərini əhəmiyyətli dərəcədə kompensasiya edə bilər.

Rusiya qazının İslam Respublikasına tədarükü Avropa bazarının itkisinin üçdə birini kompensasiya edə bilər ki, bu da bu layihəni Rusiyanın enerji sektoru üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Əməkdaşlığın iqtisadi və geosiyasi aspektləri

Rusiyanın energetika naziri Sergey Tsivilev Rusiya və İran arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlıq üzrə hökumətlərarası komissiyaının 18-ci iclası zamanı bildirib ki, mövcud infrastruktur vasitəsilə Rusiya qaz yanacağının ilk tədarükü 2025-ci ildə başlayacaq, həcmi ildə 1,8 milyard kubmetr təşkil edəcək. Bu rəqəmlər irimiqyaslı layihənin yalnız ilkin mərhələsini əks etdirir. Gələcəkdə əlavə qaz kəmərləri imkanlarının

tikintisi və mövcud infrastrukturun təkmilləşdirilməsi hesabına tədarük həcmi xeyli artırmaq olar.

Azərbaycanın tranzit tərəfdaşı kimi rolu

Azərbaycan Rusiya-İran qaz layihəsinin həyata keçirilməsində əsas rol oynayır. Bakı

təkcə tranzit ərazi kimi deyil, həm də regional enerji infrastrukturunun inkişafında mühüm tərəfdaş kimi çıxış edir. Bakı-Novofilya qaz kəməri həm Rusiya qazının Azərbaycan bazarına tədarükü rejimində, həm də Azərbaycan qazının Rusiyaya tədarükü üçün əks rejimdə işləyir.

Analitiklər Rusiya qazının Azərbaycan üzərindən İrana nəqlinin faydasını qeyd edirlər, çünki bu sxem layihənin ilkin mərhələsində mövcud infrastrukturdan istifadə etməyə və kapital xərclərini minimuma endirməyə imkan verir. Əsas məsələlərdən biri Rusiya qazının İran bazarı üçün ədalətli qiymətinin müəyyən edilməsidir. Tehran və "Qazprom" arasında razılaşma çərçivəsində demək olar ki, bütün məsələlər həll olunub, lakin qiymət parametrləri üzrə yekun razılaşma regional bazarın xüsusiyyətləri və geosiyasi vəziyyətin nəzərə alınmasını tələb edir.

Azərbaycan üzərindən qaz nəqlinin regional və beynəlxalq nəticələri

Rusiya qazının Azərbaycan üzərindən İrana nəqlinə başlanması Xəzər regionunda enerji balansını kökündən dəyişə bilər. Layihə alternativ təchizat marşrutları yaradaq və bütün iştirakçı ölkələr üçün enerji təhlükəsizliyini artıracaq. Layihə Cənubi Qafqazın qaz infrastrukturunun inkişafı kontekstində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Rusiyanın regiondan qaz tranziti üzrə artıq təcrübəsi var — keçmişdə Azərbaycanın iştirakı ilə 2024-cü ildən sonra Rusiya qazının Ukrayna vasitəsilə Al-yə tranzitinin saxlanılması imkanları müzakirə olunub.

Avropa marşrutuna alternativlər

Avropa bazarlarına çıxışın məhdud olması şəraitində Rusiya qazın ixracını şaxələndirmək istəyir. İran marşrutu Asiya bazarları ilə yanaşı, Rusiya qazının ixracının yeni coğrafiyasının əsas elementlərindən birinə çevrilə bilər. Digər regional qaz layihələri də paralel olaraq inkişaf edir. Transxəzər qaz kəməri Türkmənbaşını Bakı ilə birləşdirərək Türkmənistan və Qazaxıstandan təbii qazın Azərbaycan və Gürcüstan üzərindən nəqli üçün nəzərdə tutulub. Rusiya-İran qaz əməkdaşlığının mühüm geosiyasi nəticələri gözlənilir. Layihə Qərbin hər iki ölkəyə qarşı sanksiyaları kontekstində Moskva və Tehran arasında enerji əlaqələrini gücləndirir.

Bu, beynəlxalq aləmdə fəaliyyətlərin daha sıx əlaqələndirilməsi və Qərbə alternativ regional əməkdaşlıq strukturlarının inkişafı üçün zəmin yaradır. Tranzit ölkə kimi çıxış edən Azərbaycan regional enerji qovşağı rolunu inkişaf etdirmək üçün əlavə

imkanlar əldə edir. Bakı regionun aparıcı qaz şirkətləri ilə tranzit ödənişləri və texnoloji əməkdaşlıqdan əhəmiyyətli iqtisadi faydalar əldə edə bilər.

V.VƏLİYEV

P.S. Məqalə EURASIYA TODAY sayından tərcümə edilib.